

Nyere skolehistorie

Rune Anda, 2022

*Waisenhuset i Trondheim (slik det fremstår i dag,
hvor Norges første døveskole holdt til i 1825–1855.*

Holmestrand off. skole for dove, senere Nedre Gausen skole.

Tilbakeblikk på «eldre skolehistorie»

Ulike undervisningsmetoder

- * Tale, skrift og tegnmetoden (håndalfabet)
- * Tegnmetoden
- * Talemetsoden

Oralismens inntog, etter Milano 1880:

Konferansen erklærte at muntlig opplæring (oralisme) var overlegen manuell opplæring og vedtok en resolusjon som ikke anbefalte bruk av tegnspråk i skolen.

Etter overgangen i 1880 gikk skoler i europeiske land og USA over til å bruke logopedi uten tegnspråk som undervisningsmetode for døve.

Nyere skolehistorie 1900-2018

Vi starter på hjemlige trakter – i Norden

Døveskoler ble her opprettet *før* oralismen

Norden

Første døveskole: Danmark 1807

Første døveskole i Sverige: 1809

Første døveskole i Norge: 1825

Første døveskole i Finland: 1846

Første døveskole på Island: 1867

Norge

Vi husker at det var Andreas Chr. Møller (døv) som opprettet den første døveskolen i Norge, og den lå i Trondheim (1825).

Så kom Abnormskoleloven av 1881 – der barn med funksjonsnedsettelse får rett og plikt til skolegang.

Lars Havstad (1851-1913).

En av de to første døve til å fullføre artium i Norge.

Var ansatt i Statsrevisjonen, og var statsminister Johan Sverdrups privatsekretær.

Tilkjent storparten av æren for at det ble innført «skoletvang» for «døve, blinde og åndssvake».

Døveskolens utvikling i Norge

- 1825 - Throndhjem Døvstumme-Institut (Trondheim off. skole for døve)
- 1848 - Kristiania Døvstumme Institut (Skådalen off. skole for døve)
- 1850 - Bergen Døvstummeinstitut (til 1895)
- 1850 - Kristiansands døvstummeinstitut (til 1893)
- 1881 - Rosings taleskole for døvstumme i Oslo (Holmestrand off. skole for døve)
- 1882 - Hamar offentlige skole for døve (til 1936)

Noen flere døveskoler ble opprettet på 1900-tallet.

Statens spesialskoler 1825-1992:

https://www.statped.no/globalassets/region/statped-vest/dokumenter/historie/statens_spesialskoler1825_til_1992.pdf

Fra institusjonsskoler til integrering

Institusjonsskolene

Spesialscoleloven av 1951 påla staten å legge til rette for at elever med funksjonsnedsettelse fikk tilpasset undervisningstilbud i egne skoler.

Dette var internatskoler.

Døve barn skulle dermed sendes fra hjemstedet sitt for å gå på døveskole.

Språket ved institusjonsskolene

Ut fra *Spesialskoleloven* av 1951, bestemte skolene selv undervisningsspråk – de fleste valgte den orale metoden.

Dette begynte å endre seg i 1970 – da Nordisk døvekongress bestemte at tegnspråk skulle brukes i undervisningen av døve barn.

Psykiater Terje Basiliers doktorgrad bidro til å fremme og forbedre skoletilbudet for døve. Hans avhandling var medvirkende til bruk av tegn i undervisning av døve. Basilier deltok på den Nordiske døvekongressen.

DØVES TIDSSKRIFT

Utgiver:
Norges Døveforbund

Redaktør:
Thorbjørn Sander, Postboks 97, 5001 Bergen

Nr. 10 1978 - 59. årgang

Første gang i Norge:

I demonstrasjonstog med krav til myndighetene

«Vi krever døveskole på Vestlandet — nå!» — og «Vi nekter å sende våre barn til Østlandet» — var tekster en kunne lese på plakater i Samorg's demonstrasjonstog i Bergen 1. mai i år. Under disse plakatene gikk det nærmere hundre personer gjennom byens sentrums-gater denne noe kalde dagen. Pålitelige tilskuere mente at det var disse plakatene som hadde samlet størst oppslutning i årets demonstrasjonstog!

I demonstrasjons-tog for døveskole

Integreringstanken

- Integreringstanken startet på 1960-tallet, via «Integreringsloven» av 1976 som blomstret på 80-tallet (jmf HVPU reformen av 1988).
(Herland, 2018, s. 29)
- HVPU var en offentlig omsorgsordning som gjaldt spesielt for *mennesker med utviklingshemning*. HVPU er en forkortelse for Helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Ordningen ble organisert av fylkeskommunene.
- Etter vedtak i Stortinget 1988 ble denne særomsorgen nedbygd i 1990-årene, og helt nedlagt 1995. Ansvar for servicetilbud og allmenn tjenesteyting ble overlatt til hver enkelt kommune.

Prosjekt S

- I tråd med integreringstanken, var de statlige døveskolene i 1989 truet av nedleggelse.
- Stortinget foreslo at alle spesialskoler skulle legges ned (Prosjekt S), og flere elever skulle integreres ved sine bostedsskoler.
- I 1992 ble det bestemt at døveskolene fikk fortsette sin drift i statlige kompetansesentre.
- Kompetansesentre under Statped ble opprettet fire steder i Norge; Oslo, Bergen, Trondheim og Holmestrand.

Hunstad skole og Bergen Døveforening:
"Prosjekt S"

Drammen 1990

LA DØVESKOLEN LEVE!

Elevene på Hunstad
døveskole(Bergen)
opptrådte på
scenen under
Døves kulturdager
i Drammen
3. november 1990.

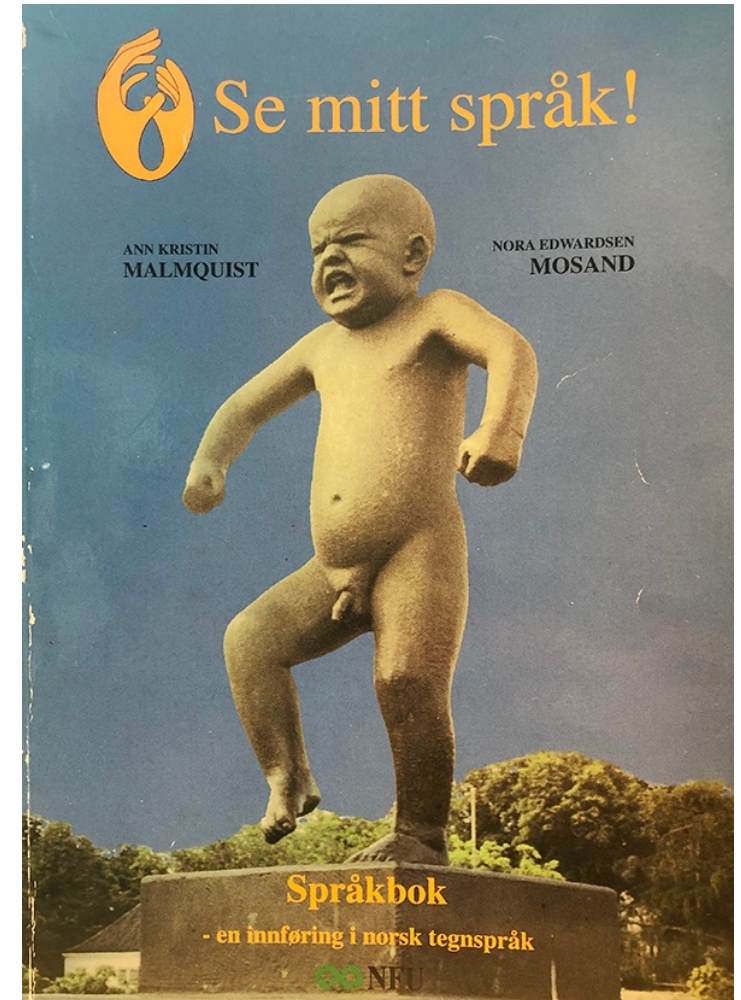
De demonstrerte
med bønn om å
la døveskolen leve.

<http://andata.no/HVL/4-14.mov>

Video: 41 sek.

Statped

- Landsdekkende statlig støttesystem for barn og unge med behov for spesialpedagogisk støtte
- Ansvar for kompetansesentrene som underviste døve elever; Skådalen kompetansesenter (Oslo), Hunstad skole (Bergen), Møller kompetansesenter (Trondheim) og Nedre Gausen kompetansesenter (Holmestrand)
- Tegnspråkopplæring for foreldre, Se mitt språk (bildet). 40 uker fra barnet er 0 til 16 år

Tegnspråk blir et fag i skolen

Norges døveforbund førte en offensiv kamp for at døve barn skulle få rett til opplæring i tegnspråk. Kampen ble intensivert i 1989.

I 1991 skulle Grunnskolerådet utarbeide fagplaner for døve elever i tilknytning til Mønsterplan for grunnskolen (M-87), målet for forbundet var å få tegnspråk inn som et eget fag, og som undervisningsspråk.

Læreplanen ble prøvd ut på døveskolene (kompetansesentrene) i 1993.

Det endelige resultatet av arbeidet kom i 1997:
Læreplanen for den 10-årige grunnskolen (L97). "Tegnspråk for døve".

- I 1998 var ny opplæringslov klar. §2.6 slår fast:
Døve har rett til å få opplæring *i* og *på* tegnspråk

Tospråklig undervisning av døve

Målet med Mønsterplan av 1991/1993 og L97, var at elevene skulle bli funksjonelt tospråklige.

Undervisning på elevens førstespråk og storsamfunnets språk.

Mål: Eleven skal kunne både norsk tegnspråk og norsk så godt, at de kan bruke begge språk som redskaper for læring og nøkler til å kunne delta i verden utenfor skolen.

Men..

Tospråklighet er ikke noe nytt..

Auguste Bebian

– den tospråklige døveundervisningens far:

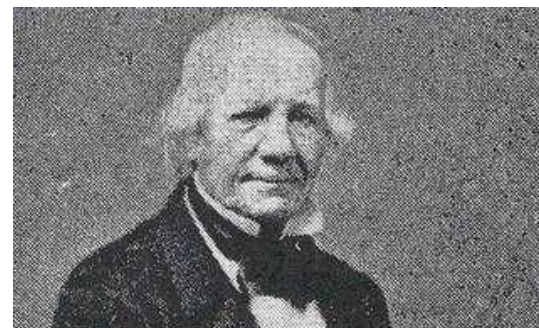
Døve barn skulle først lære fransk tegnspråk,
så fransk skriftspråk før fransk talespråk.

Levde på fra 1789-1839.

Sicard (etterfølgeren til Abbé de l'Épée) var hans gudfar, og gjennom han kom Bebian i kontakt med undervisning av døve barn, blant annet Laurent Clerc. (Sistnevnte grunnla – sammen med Thomas Hopkins Gallaudet - den første døveskolen i Nord-Amerika i 1817.)

Auguste Bébien

Laurent Clerc

§ 2.6 i opplæringsloven

- En elev som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for opplæring i og på tegnspråk, kan få det. Det er knyttet egne læreplaner til denne opplæringen.
- Opplæring etter § 2.6 i opplæringslova (lovdata.no) innebærer at eleven får undervisning i faget norsk tegnspråk, og at undervisningen skal foregå på tegnspråk i alle fag. De fleste elever som følger § 2.6, går på nærskolen sin.
- Kommunen kan tilby tegnspråkopplæring etter § 2.6 på annen skole enn elevens nærskole. Dette betyr at retten til å gå på nærskolen ikke gjelder for elever som vil ha oppfylt rettighetene sine etter § 2.6. Hvis en elev ønsker opplæring i og på tegnspråk, men ikke ønsker å gå på en annen skole (dersom det er kommunens løsning), kan eleven likevel etter en sakkyndig vurdering få tegnspråkopplæring som spesialundervisning.

Høgskulen
på Vestlandet

§ 2-6 Teiknspråkopplæring

Elevar som har teiknspråk som førstespråk, har rett til grunnskoleopplæring i og på teiknspråk. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa fastsetjast i forskrifter etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova.

Kommunen kan bestemme at opplæringa i og på teiknspråk skal givast på ein annan stad enn den skolen eleven soknar til.

Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for teiknspråkopplæring, har rett til slik opplæring. Departementet gir nærmare forskrifter.

Opplæring i tegnspråk etter § 5.1

- Når opplæring i tegnspråk ses som et spesialpedagogisk behov.
- Dersom en elev har behov for opplæring i tegnspråk, men ikke ønsker å følge alle læreplanene til § 2.6 i opplæringsloven, kan han eller hun få tegnspråkopplæring som spesialundervisning etter § 5.1.
- Dette kan også være aktuelt dersom eleven ønsker opplæring etter § 2.6, men ikke ønsker å gå på en annen skole enn bostedsskolen for å få slik opplæring, se tegnspråkopplæring etter § 2.6.

Høgskulen
på Vestlandet

DET KONGELEGE KYRKJE-,
UTDANNINGS- OG FORSKINGSDEPARTEMENT

Ot prp nr 46

(1997-98)

Om lov om grunnskolen og den vidaregåande
opplæringa (opplæringslova)

Og nå da..?

Rettigheter på plass, men..?

La døveskolen leve!

- I 2011 kunngjorde Kunnskapsdepartementet at tre av fire statlige døveskoler ved kompetansesentrene skulle legges ned.
- Ansvar et ønskes overført fra stat til kommune
- Hovedargumentasjon; for få helårselever
- Dette mobiliserte døvesamfunnet til kamp for å beholde døveskolene (a la Prosjekt S).

Se her: <https://vimeo.com/19619719>

Herland, 2018, s. 30

Videoens varighet: 4:50

Demonstrasjon fredag 4. februar 2011 – da politikerne passerte på vei til statsråd hos Kongen. (Foto: RA)

<http://andata.no/demonstrasjoner/Oslo-2011.htm>

Det var mange demonstrasjoner i Norge – her fra Oslo 27. april 2011

<http://andata.no/demonstrasjoner/Oslo/Oslo-27-4-2011.htm> (foto: RA)

Mellom 400 og 500 demonstrerte i Bergen mot nedleggelse av døveskolene

lørdag 12. februar 2011 kl. 13.15

Tekst på følgeseddel som ble delt ut: "IKKE ØDELEGG VÅRE BARNES FRAMTID!"

Mange var kommet for å vise politikerene sitt engasjement for sikring av godt skoletilbud på Hunstad.

<http://andata.no/demonstrasjoner/Bergen-2011.htm>

Resultat; Kompetansesentrene legges ned

- Hunstad, Nedre Gausen og Skådalen lagt ned i 2014, før Møller ble avviklet i 2017.
- I større byer ble kommunale tilbud opprettet, som f.eks «tvillingskoler»; Nattland oppvekstun (Bergen), Auglend skole (Stavanger), Vetland skole (Oslo) og Saupstad skole (Trondheim).
- Integrerte elever ellers, får tilbud om fjernundervisning og ukesopphold på kompetansesentrene (deltidsopphold inntil 12 uker i året + fjernundervisning).

En kontrastfylt tid..

Døves rett til tospråklig opplæring står sterkt forankret i L97 og *kunnskapsløftet*.

Kunnskapsløftet; Læreplanverket av 2006 (LK06) avløser L97. Her opprettholdes døves rett til opplæring i og på tegnspråk.

Verden er «tegnspråkfrelst» (jmf Norske talenter/BabySign).

Samtidig

Antall tegnspråkarenaer (skoler) bygges ned.

Og, ta en titt på denne:

<https://www.nrk.no/kultur/mangelfull-kunnskap-om-tegnsprak-i-norsk-skole-1.15129308>

Avisartikkel.

Den internasjonale døvelærerkongressen i Vancouver i 2010

International Congress on Education of the Deaf

Over 800 deltakere fra 62 land.

New Era Accord:

Avviser alle resolusjoner vedtatt i Milano 1880.

Fremmer bruk av tegnspråk og døve borgeres rett til å delta i alle beslutningsprosesser som gjelder deres liv.

Kongressen sendte ut en pressemelding som beklaget vedtaket som ble gjort i Milano i 1880, og den skaden det påførte døve og tegnspråk over hele verden.

Kongressen ba døve om unnskyldning for forbudet mot tegnspråk og ba ellers alle nasjoner om å respektere og akseptere tegnspråk og at tegnspråk burde brukes i undervisningen.

Hva når døve elever er ferdig med
grunnskolen?

Litt historikk på videregående skoler

1920: Døveforbundet sender krav til myndighetene om *Fortsettelses-skole* for døve. *Yrkesskoler (for døve)* opprettet i 1942 og 1946

- Bergen offentlige skole for døve (1942)

For gutter

S-yrker (skomaker, snekker, skredder)

1972 – endrer navn til Bjørkåsen

1973 – åpner opp for jenter

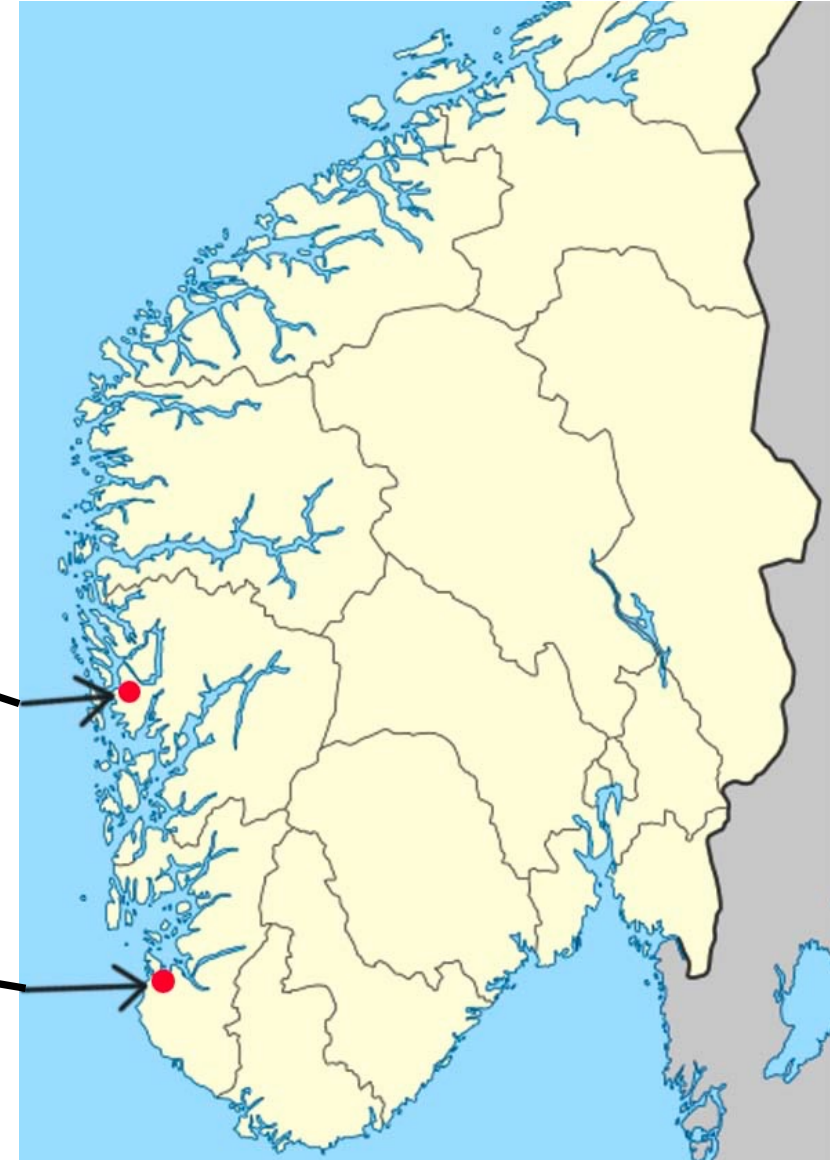
- Stavanger offentlige skole for døve (1946)

For jenter

Håndarbeid, husstell, kontor- og handelsfag

1973 – endrer navn til Kongstein videregående - og åpner opp for gutter

(Herland, 2018, s. 27-28)

Alm off. framhaldsskole for døve og tunghørte

1948-1979

Jevnaker, like ved Hønefoss

Ta en titt på denne

Video: Ca. 14 min.

- Tidsreisende ungdommer

<https://www.youtube.com/watch?v=pskc828k5-4&list=PLTTVHGTKUPnM7uss-zdryKU006O9IJbA1>

Døveskolene endrer navn

Her er noen eksempler
På navne-endringer

Ordet «døv» ble tatt bort.

Holmestrand offentlige skole for døve:

Fra 1977: Nedre Gausen skole

Skådalen offentlige skole for døve:

Fra 1976: Skådalen skole

Trondheim offentlige skole for døve:

Fra 1992: A. C. Møller skole

Yrkesskole for døve gutter i Bergen:

Fra 1972: Bjørkåsen skole

Fra 2005: Slåtthaug skole

Fra 2010: Nordahl Grieg videregående skole

Yrkesskole for døve jenter i Stavanger:

Fra 1977: Kongstein skole

Opplæringslova § 3.9

Tegnspråkopplæring i den videregående skolen

- Ungdommer som har rett til videregående opplæring etter § 3.9, og som har fulgt §2.6 eller §5.1, har rett til å velge videregående opplæring i og på teiknspråk i eit tegnspråkleg miljø.
- Alternativt har de rett til å bruke tolk i ordinære videregående skoler.
- Med «tegnspråklig miljø» menes skoler som har tilrettelagt opplæringstilbud i og på tegnspråk. For eksempel ved knutepunktskoler.

En knutepunktskole er en fylkeskommunal videregående skole som har et spesielt tilrettelagt og organisert tilbud for hørselshemmede. Skoletilbudet kan også søkes av hørselshemmede fra andre fylker.

Knutepunktskolene har både hørselshemmede og hørende elever og kan tilby et bredt spekter av utdanningsprogram, ofte i samarbeid med andre videregående skoler i nærheten.

Tilbudet til tegnspråklige elever er opplæring i egne grupper med tegnspråkkyndige lærere og/eller bruk av tolk.

- Nydalen videregående skole, Oslo
- Sandefjord videregående skole, Sandefjord
- Hetland videregående skole, Stavanger
- Nordahl Grieg videregående skole, Bergen
- Tiller videregående skole, Trondheim

Videregående utdanning ved hjemmeskolen

Dersom eleven vil ta videregående på hjemstedet, skal fylkeskommunen sette i verk nødvendige tiltak for tilrettelegging

- Tolk er en form for tilrettelegging
- Støy- og akustikkregulerende tiltak, hørselstekniske hjelpemidler og ulike former for pedagogisk tilrettelegging er andre tiltak

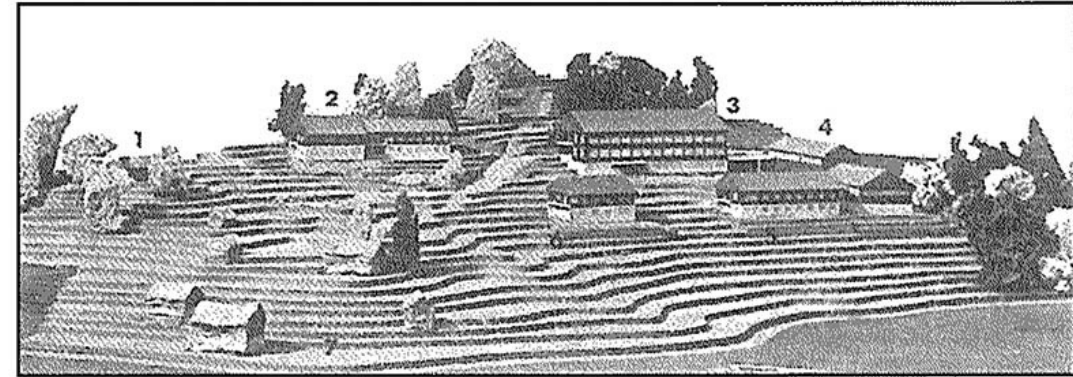
Folkehøgskoler

- Folkehøgskoler ble etablert av den danske pedagogen og teologen Nikolai Frederik Severin Grundtvig
- Den første skolen ble etablert i Danmark i 1844.
- Har utviklet to hovedretninger; en retning basert på kristent livssyn og en annen retning uten religiøs tilhørighet (frilynte skoler).
- Ål Folkehøgskole opprettet i 1973 – med offisiell åpning i mars 1974

Snart 50 års jubileum 😊

Ål folkehøyskole og kurssenter for døve

- 1950 Norges Døveforbund ønsker et senter for døve på Østlandet
- Først Gol, men tilbud om tomt trekkes av grunneier
- På Ål; alternativ på grunn av en døv gutt, hans far i Bergen, og en ledig tomt på Bakketeigen - 670 meter over havet
- Først og fremst en folkehøgskole, men utvidet til kurssenter (voksenopplæring) i 1974
- I dag; et landsdekkende pedagogisk senter som tilbyr studieretninger for helårselever, og diverse kurs for voksne, barn og deres nettverk

Modellen av Ål folkehøyskole, slik den ble presentert i juni 1971.

Høgskole/universitetsutdanning

- De to første som tok eksamen artium var Lars Havstad og Halvard Aschehoug (1860-tallet) (Herland, 2018, s. 20-22).
- Stadig flere døve tar høyere utdanning.
- Fra 90-tallet; Tolketjenesten (i NAV) administrerer tolking i høyere utdanning på høgskoler og universitet (nav.no)
- Døve kan søke på hvilke fag de ønsker i høyere utdanning, så lenge de overholder søknadsfrister og oppfyller opptaksvilkårene (som alle andre..)
- Noen utdanninger krever hørsel for opptak (for eksempel politi, forsvaret)

Døv amerikansk forsker, Peter Hauser i NRK1's «Snakkis» 30.03.2016:

<https://tv.nrk.no/serie/snakkis/2016/KMTE20008115/avspiller>

(Hauser snakker også om undervisningen, og om språkområdet i hjernen)

Video: Ca. 18 min.

Relevant litteratur

- Arnfinn Vonen, Norsk tegnspråk - en grunnbok. Kap 9
- Eva Simonsen, Opplæring av døve og åndssvake i Norge 1881-1963.
- Sissel Grønlie, Når noen ikke hører? Kap. 12 og 13
- Helge Herland, Norges Døveforbund 100 år
- Lyngvær Hansen, Garm & Hjelmervik. Hørsel - språk og kommunikasjon (s. 12-22; s. 39-48; s. 55-64; s. 71-77; s. 134-148): <http://www.acm5.com/kompendier/Horsel-sprak-kommunikasjon.pdf>
- Statped: <https://www.statped.no/horsel/tegnsprak/tegnsprakopplaring-etter-2-6/>
- Vil bli: <https://www.vilbli.no/nb/nb/no/tilbud-til-dove-og-tunghorte-ved-knutepunktskoler/a/025451>

Tillegglitteratur:

Statens spesialskoler 1825-1992:

[https://www.statped.no/globalassets/region/statped-vest/dokumenter/historie/statens spesialskoler1825 til 1992.pdf](https://www.statped.no/globalassets/region/statped-vest/dokumenter/historie/statens_spesialskoler1825_til_1992.pdf)

Se også denne: <https://no.wikipedia.org/wiki/Døveskole>

- Patrick Kermit. Hørselshemmede barns og unges opplæringsmessige og sosiale vilkår i barnehage og skole. <https://samforsk.no/Publikasjoner/2018/HLF%20rapport%20endelig%20WEB.pdf>
- Diverse informasjon: <https://www.acm.no/youtube/ressursvideo5.html>

Videoens varighet: 1 t 2 min.